

הלכות שלוחין ושתפין פרק ו

א. הנותן מעות לחברו סתם להתעסק בהן, או שהתנו בפרוש שיהיה השכר וההפסד ביניהם בשווה, ואבד כל הממון יש מי שהורה שישלם המתעסק שליש, כמו שבארנו אם אבד מקצת הממון. ויראה לי שהוא משלם מחצה, שהוא בתורת מלוה; וזה שאמרו חכמים שהוא משלם שליש בהפסד, בשלא הגיע ההפסד לטל בעל המעות פחות מחצי ממנו.

ב. פיצד: ראובן שנתן לשמעון מאה ועשרים, ונשא ונתן ופחת תשעים הרי שמעון משלם שלושים, ונמצא ראובן נוטל ששים. אבל אם פחת שמעון מאה וחמשה, אין אומרים יפסיד שמעון חמשה ושלושים: שאם אתה אומר כן נמצא ראובן נוטל חמשים, ולעולם לא יטל ראובן פחות משישים.

ג. לפיכך שטר עסק היוצא על היתומים שהיה אביהן מתעסק בו נשבע בעל השטר, וגובה מחצה שהוא בתורת מלוה, אף על פי שלעולם טוענין ליורש. הנה למדת, שאינו נוטל לעולם פחות ממחצה.

ד. ולמה אני אומר שאין פוחתין לו כאן, כנגד שכרו שנתעסק בפקדון: שהרי אבד כל החצי שלפקדון, ולא נשאר כאן פקדון כלל, כדי שנאמר אם לא יטל שכרו יראה כרבית, שהרי חצי המלוה בלבד נוטל.

ה. וכן אם התנו שייטל המתעסק רביע השכר, ואבד הממון כלו משלם הרביע כלו, שהוא בתורת מלוה. אבל אם נשאר מן הממון מעט, כדי שאם תוסיף על אותו המעט שתות ההפסד שפחת יבוא הכל רביע הממון או יתר הרי זה משלם שתות בלבד, מן הטעם שכבר בארנו.

ו. המתעסק שהפסיד, וחזר וטרח עד שהרויח אינו יכול לומר לבעל המעות, בוא ונחשב ההפסד שהפסדנו תחלה ותפסיד שני שלישיו, ונחשב הרוח שהרוחנו באחרונה, ותטל שלישו; אלא מחשב באחרונה בלבד על הרוח או על ההפסד, ואין לו אלא ברוח שהוסיף על הקרן.

ז. נתן לו מאתים יריעות במאתים דינר בעסק, וכתבן בשני שטרות מאה בכל שטר מחשב לו על כל שטר בפני עצמו, ובעל המעות הוא שהפסיד על עצמו.

ח. נתן לו מאה יריעות במאה דינר, וחזר ונתן לו בעסק אחר מאה חביות שליין במאה דינר, וכתב לו שטר עסק במאתים דינר אינו מחשב לו אלא בשטר אחד, והמתעסק הוא שהפסיד על עצמו.

ט. פיצד: שאם מכר המאה יריעות במאה ושלושים, והמאה חביות בשבעים בעל המעות נוטל הכל: מפני שעשה שטר אחד, הרי הכל מאתים ולא הרויח כלום. אבל אלו הניחם שני עסקים כשהיו היה מרויח המתעסק בחלקו בבגדים עשרים, ומפסיד בחלקו בחביות עשרה, והיה נוטל עשרה. וכן כל פיוצא בזה.

י. אין המתעסק יכול לחלק המעות שלעסק או הסחורה, ולומר אטל אני החצי שבתורת מלוה לעצמי ואשא ואתן בו, ואניח החצי שבתורת פקדון בבית דין: שלא נתן לו ממון זה, אלא

לְהַתְּעֵסֵק בְּכָלוֹ. וְאִם חֵלֶק וְעָשָׂה זֶה, אִפְּלוּ בְּבֵית דִּין הַגָּדוֹל לֹא עָשָׂה כָּלוּם; אֲלֹא הַשָּׂכָר אוֹ הַהִפְסֵד בִּינִיָּהֶן, עַל אוֹתָן הַדְּרָכִים שֶׁבְּאַרְנוּ.

יא. הַמִּתְעַסֵּק שְׁנָתָן מִתְּנָה לְאַחֲרִים מִן הַמְּטַלְטְלִין שְׁלֹעֶסֶק, אוֹ מִמַּעוֹת הָעֵסֶק, וְהֵבִיא בְּעַל הַמָּמוֹן רֵאִיָּה בְּרוּרָה שְׁאֵלוֹ הַמְּטַלְטְלִין אוֹ הַמַּעוֹת מִשְׁלֹעֶסֶק הֵן מוֹצִיִּיאִין אוֹתָן מִיָּדָן; וְאִפְּלוּ שָׁנָה אוֹתָן הַמְּקַבֵּל מִתְּנָה וּמִכָּרָם, אוֹ נִתְּנָן לְאַחֲרִים, אוֹ הִפְסִיד חַיִּב לְשָׁלֵם. וְהַכֹּל בְּרֵאִיָּה בְּרוּרָה.

יב. כָּכָר בְּאַרְנוּ שֶׁהַמִּתְעַסֵּק שָׁמַת, נִשְׁבַּע בְּעַל הַמַּעוֹת וְגוֹבָה מַחֲצָה; וְאִם יֵשׁ שָׁם עֲדִים שֶׁמְטַלְטְלִין אֵלָיו מִן הַמַּעוֹת שְׁלֹעֶסֶק הֵם, נוֹטֵל אוֹתָם בְּעַל הַמַּעוֹת בְּלֹא שְׁבוּעָה. וְאִין בְּעַל חוֹב וְלֹא הָאִשָּׁה נוֹטֵלִים מֵהֶם כָּלוּם, אֲלֹא אִם כֵּן הָיָה בָּהֶם רוּחַ: הָרִי חֵלֶק הַרוּחַ שְׁלֵמַת, שְׁלִיזְרָשׁוֹ; וְיִטֵּל מֵאוֹתוֹ חֵלֶק, בְּעַל חוֹב אוֹ הָאִשָּׁה.

יג. הַנּוֹתֵן מַעוֹת לַחֲבֵרוֹ לִקַּח בָּהֶם פְּרוֹת לְמַחֲצִית שָׂכָר, וְלֹא לִקַּח אִין לוֹ עָלָיו אֲלֹא תַרְעֻמַּת; וְאִם נֹדַע בְּרֵאִיָּה בְּרוּרָה שֶׁלִּקַּח וּמִכָּר, הָרִי זֶה מוֹצִיא מִמֶּנּוּ הַשָּׂכָר בְּעַל כְּרָחוּ. נָתַן לוֹ מַעוֹת לִקַּח בָּהֶן פְּרוֹת לְמַחֲצִית שָׂכָר, לוֹקַח בָּהֶן מִכָּל מִין שְׂוִירָצָה; וְלֹא יִקַּח לֹא כִסוֹת וְלֹא עֲצִים. וְכֵן כָּל פִּיוּצָא בְּזֶה.

יד. הַמוֹשִׁיב אֶת חֲבֵרוֹ בַּחֲנוּת לְמַחֲצִית שָׂכָר אִם הָיָה אִמָּן, לֹא יַעֲסֵק בְּאַמְנוּתוֹ, לְפִי שְׂאִין עֵינָיו עַל הַחֲנוּת, בְּשַׁעָה שְׁעוֹסֵק בְּאַמְנוּתוֹ; וְאִם הָיָה שְׂתָף עִמּוֹ בַּחֲצֵר, מִתֵּר. וְלֹא יִהְיֶה לוֹקַח וּמוֹכֵר דְּבָרִים אֲחֵרִים; וְאִם לִקַּח וּמִכָּר, הַשָּׂכָר לְאַמְצָע.